

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.341.1

Командровська В.Є.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та бізнес-технологій
Національного авіаційного університету

Петриченко К.В.

студентка магістратури
Національного авіаційного університету

ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ВІДКРИТИХ ІННОВАЦІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ

У статті досліджено можливість використання сучасної концепції відкритих інновацій для забезпечення інноваційного розвитку країни з урахуванням особливостей інноваційної діяльності в Україні. Вивчено сутність поняття «відкриті інновації». Досліджено основні чинники, що свідчать про обмеженість використання закритих інновацій. Виділено принципи розроблення відкритих інновацій. Визначено основні проблеми використання відкритих інновацій в Україні.

Ключові слова: інновації, відкриті інновації, економічний розвиток, економічне зростання, стартапи.

В статье исследована возможность использования современной концепции открытых инноваций для обеспечения инновационного развития страны с учетом особенностей инновационной деятельности в Украине. Изучена сущность понятия «открытые инновации». Исследованы основные факторы, свидетельствующие об ограниченности использования закрытых инноваций. Выделены принципы разработки открытых инноваций. Определены основные проблемы использования открытых инноваций в Украине.

Ключевые слова: инновации, открытые инновации, экономическое развитие, экономический рост, стартапы.

The article examines the possibility of using the modern concept of open innovation in order to provide innovative development of the country taking into account the peculiarities of innovation activity in Ukraine. The essence of the concept of "open innovation" was studied. The main factors indicating the limited use of closed innovations were investigated. Principles of developing open innovation are identified. The main problems of using open innovation in Ukraine are determined.

Keywords: innovations, open innovation, economic development, economic growth, start-ups.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний стан розвитку світової та вітчизняної економіки характеризується глобалізацією та інформатизацією суспільства, скороченням життєвого циклу продуктів та технологій, у зв'язку з чим зростає роль інноваційної діяльності, адже розроблення й упровадження інновацій у виробничу діяльність компанії підвищують її здатність конкурувати

не тільки з вітчизняними виробниками, а й зі світовими брендами. Однак практика показує, що традиційний підхід до інновацій, що передбачає переважно використання власних розробок компанії, сьогодні здебільшого стає мало-ефективним, зокрема власні розробки часто не можуть повною мірою реалізовуватися вітчизняними компаніями у зв'язку з обмеженістю внутрішніх ресурсів і недостатньою розвиненістю у сфері НДДКР. Для підвищення ефективності ін-

новаційної діяльності вітчизняних підприємств вирішальне значення має використання нових підходів і методів управління інноваціями.

У цифрову епоху найбільші нововведення походять від компаній, які створили відкриті платформи для використання спільних ідей та розроблення широкого кола винахідників. Для створення інновацій компанія повинна відкрити та створити екосистеми, в яких залучені зацікавлені сторони, такі як клієнти, підприємці-початківці та університети, а також персонал, тобто орієнтуватися на створення відкритих інновацій.

Відкриті інновації – це концепція, яка виникла для подолання розриву між бізнесом та академічною наукою. Концепцію відкритих інновацій можна охарактеризувати як більш децентралізований підхід до розроблення інновацій, що ґрунтується на факті, що сьогодні корисні знання широко поширені і жодна компанія незалежно від того, наскільки вона потужна та велика, не зможе ефективно здійснювати розроблення інновацій самостійно. Подібна бізнес-модель визначає прагнення фірми вивести процес пошуку ідей та розроблення інновацій за її межі, залучити незалежних експертів до цього процесу та свіжий погляд на проблему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Американський учений Генрі Чесборо ввів поняття відкритих інновацій у 2003 р. та привернув увагу до важливості залучення свіжого погляду на проблеми створення інноваційних ідей та впровадження інновацій для досягнення стратегічних переваг у сучасних умовах бізнесу. Крім того, на тему відкритих інновацій написано багато наукових праць іноземних та вітчизняних учених, таких як : О. Гассман, Ерік Он Хиппель, Дж. Вест, С. Галлагер, В.А. Дергачев, М.І. Дідківський, Н.В. Краснокутська, Ю.О. Лазаренко, Т.В. Майорова, Л.І. Михайлова, С.Г. Турчина, Й. Шумпетер, І.Л. Федулова тощо.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є вивчення особливостей бізнес-моделі відкритих інновацій як концепції інноваційного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для сучасного бізнесу важливими перевагами використання відкритих інновацій є зменшення витрат, прискорення часу виведення нового продукту на ринок та продовження його існування на ринку, збільшення диференціації та створення нових джерел доходу для

компанії. Таким чином, для бізнесу є велика можливість отримати прибуток від відкритих інновацій. Безліч провідних іноземних компаній у всьому світі вже зрозуміли важливість та прибутковість цієї сучасної концепції та ввели до свого штату посаду менеджера з відкритих інновацій. Перспективність цього напряму викликала появу десятків компаній, посередників та консультантів, які пропонують продукти та послуги у сфері відкритих інновацій, що підтверджує ринкову потребу в таких організаціях.

Відкрита інновація – це використання цільових надходжень та знань для прискорення внутрішніх інновацій та розширення ринків зовнішнього використання інновацій. Відкриті інновації можна розуміти як антитезу традиційного вертикального інтеграційного підходу, за якого внутрішня науково-дослідницька діяльність спрямована на розроблення внутрішніх продуктів, які потім поширюються фірмою.

Проведене дослідження показало, що існує два аспекти відкритих інновацій. Одним із них є зовнішній аспект, де зовнішні ідеї та технології залучаються до власного інноваційного процесу фірми. Це найчастіше визнана риса відкритих інновацій. Другий полягає у реалізації невикористаних ідей та інновацій фірми іншими гравцями ринку. Вибрана компанією бізнес-модель визначає технології та ідеї, які їй відповідають. Внутрішні ідеї та технології, що було розроблено всередині компанії, які не підходять для неї, можна реалізувати назовні. Таким чином, бізнес-модель є ще одним ключовим елементом відкритої інноваційної концепції.

Бізнес-модель інновацій є ключовою частиною відкритих інновацій та поєднує у собі не тільки управління ланцюгами постачання, а й багатьох інших учасників, що знаходяться далеко за межами традиційних ланцюгів постачання (таких як університети або приватні особи), але це також університети, стартапи, корпоративні дослідження та розробки, венчурний капітал.

Сучасний стан зовнішнього середовища, зокрема зростання доступності венчурного капіталу, наростання процесів економічної інтеграції, інтернаціоналізації господарської діяльності, розвиток глобалізації і поява нових інформаційно-комунікаційних можливостей, визначив подальший розвиток управління інноваціями, що ґрунтується на переході до відкритих моделей, які вперше були описані Г. Чесбро.

Відкриті інновації мають на увазі використання цільових потоків знань для прискорення внутріш-

ніх інноваційних процесів, а також для розширення ринків для більш ефективного використання інновацій [1]. Теорія відкритих інновацій визначає процес досліджень і розробок як відкриту систему.

Компанія може залучати нові ідеї і виходити на ринок із новим продуктом не тільки завдяки власним внутрішнім розробкам, а й у співпраці з іншими організаціями.

До основних змінних, які пояснюють теорію відкритих інновацій, відносять: інсорсинг, або залучення технологій для розвитку внутрішніх інноваційних можливостей, і аутсорсинг технологій, які були розроблені всередині організації для розвитку ринку і використання технологій у зовнішньому середовищі [2].

Система відкритих інновацій об'єднує інновації зі стратегією і організаційними питаннями. Вона з'єднує разом не тільки інноваційні напрями, що формуються в умовах зовнішнього середовища, а й моделі розвитку бізнесу, оцінювані під час відбору інновацій для комерціалізації, і шляхи, по яких різні вхідні та вихідні потоки знань можуть допомогти компаніям стати кращими інноваторами.

Виявлені закономірності дають змогу зробити висновок про перехід до п'ятого покоління управління знаннями, технологіями та інноваціями, заснованого на принципах відкритості.

Інновації вимагають інноваційних підходів до управління. Сьогодні це означає використовувати ідеї навколишнього середовища і застосовувати їх для успіху власного бізнесу. Зміни в підходах до управління і перехід до відкритих моделей інноваційного менеджменту надають значний вплив на систему взаємодії учасників інноваційного процесу, змінюючи їхні ключові функції.

Розширення меж інноваційної діяльності, відкритість компаній, включення в процес створення й упровадження нововведень партнерів призводять до значних перетворень у системі управління у цілому. У цьому зв'язку важливим є питання розроблення механізмів зовнішньої взаємодії, аналізу розривів під час переходу до відкритих моделей, визначення принципів інноваційного співробітництва, розроблення методології ефективної взаємодії учасників інноваційного процесу для побудови бізнес-моделей, що відповідають сучасному ринку.

Основи нової концепції полягають у перегляді внутрішніх процесів управління НДДКР у бік їх відкритості, дифузії технологій на основі об'єднання зусиль університетів, національних

лабораторій, стартап-компаній, постачальників, споживачів, галузевих консорціумів. Концепція відкритих інновацій отримала свій розвиток унаслідок аналізу передового досвіду управління великими міжнародними компаніями.

Відкриті інновації можна розглядати як явище, що існує в умовах досить розвинених, цивілізованих ринкових відносин. Відкриті інноваційні процеси припускають вільну і добровільно зацікавлену взаємодію багатьох незалежних учасників (як окремих людей, так і організацій) в умовах висококонкурентного і динамічно глобалізованого ринкового середовища.

До основних чинників, що свідчать про обмеженість підходу закритих інновацій, належать:

- постійно зростаюча мобільність досвідчених і професійно підготовлених фахівців;
- збільшення обсягів приватного венчурного капіталу, використовуваного для створення стартап-компаній, що втілюють результати зовнішніх досліджень у нові продукти;
- постійно скорочуються життєвий цикл і час виведення на ринок нових товарів і послуг.

Відкриті інновації базуються на таких принципах:

- перехід від використання виключно внутрішніх закритих розробок до використання зовнішніх знань;
- на ринку є багато ідей, які можуть принести прибуток для компанії;
- створення стійкої бізнес-моделі суб'єкта господарювання є пріоритетним порівняно з першістю на ринку. Не потрібно бути першовідкривачем, щоб отримати прибуток від відкриттів;
- необхідно ефективно використовувати як внутрішні, так і зовнішні ідеї й розробки.

Основні проблеми, з якими стикаються компанії під час застосування відкритих інновацій, полягають у:

- різному відношенні до інновацій, розроблених співробітниками компанії та сторонніми організаціями та дослідниками;
 - збереженні стійкої прихильності персоналу до орієнтації на внутрішнє середовище компанії.
- О. Гассман і Г. Чесбро [1; 3], аналізуючи розвиток теорії відкритих інновацій, виділяють притаманні їй тенденції:

- широке проникнення в різні галузі промисловості;
- інтенсивність діяльності з наукових досліджень та розробок: від високих до низькотехнологічних галузей;

- зміна розміру: від великих транснаціональних компаній до малого і середнього бізнесу;
- зміна складу: від автономії до партнерства й альянсів;
- зростання ролі університетів у спільних дослідженнях і розробках;
- підвищення професіоналізму в управлінні процесами відкритих інновацій;
- зміна змісту інновацій: від продуктів до послуг;
- зміна ролі інтелектуальної власності: від захисту до ринкового використання.

Автори відзначають, що «сфера відкритих інновацій знаходиться на ранній стадії фази розвитку і передбачає широкі можливості для досліджень» [3].

Особлива увага до відкритих інновацій останнім часом зростає з таких причин, як:

- скорочення життєвого циклу продукту, що ускладнює процес окупності продукту та вимагає більш швидкого процесу розробки та впровадження інновацій;
 - зростання вартості НДДКР та у зв'язку із цим ризикованості інноваційно-інвестиційних проектів та необхідності поєднання зусиль та фінансових ресурсів декількох компаній;
 - зростання мобільності людського капіталу. Компанія, яка вкладає кошти в НДДКР і розвиток персоналу, у будь-який момент може втратити їх результати у зв'язку з переходом співробітників до конкурентів. Компаніям доводиться активізувати роботу з персоналом, застосовувати мотиваційні схеми, що далеко не завжди вирішує проблему;
 - зростаюча популярність венчурних схем і практики спін-оффів;
 - необхідність використання ресурсів зовнішнього середовища, тобто пошук ідей і технологій на відкритому ринку;
 - можливість зростання прибутковості компанії за рахунок реалізації невикористаних самою компанією розробок та ідей чи виведення їх на ринок через спін-оффи;
 - світова тенденція зміни відношення до інтелектуальної власності не як до об'єкту захисту, а до товару;
 - сучасна тенденція переходу ініціативи від великих компаній до середніх і малих, які виявляються більш успішними в моделі відкритих інновацій.
- Зрозуміло, що за такого способу ведення бізнесу стають більш актуальними інтенсивні партнерські відносини між учасниками ринку, створення альянсів, робота із зовнішнім венчуром або створення корпоративних венчурних фондів.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження дало змогу зробити висновок, що нині у світі бізнес-модель відкритих інновацій є основною, однак в Україні її можливості недостатньо використовуються. Для забезпечення сталого розвитку і підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку необхідно як теоретичне обґрунтування можливості використання бізнес-моделі в різних сферах національного господарства, так і практична реалізація її впровадження. Важливим науковим завданням є розроблення нових підходів і методів, що забезпечують ефективний інноваційний розвиток вітчизняних компаній відповідно до сучасних тенденцій світового ринку інновацій.

Модель відкритих інновацій хоча й не є закінченою теорією, проте дає змогу згладжувати негативні тренди ринку інновацій, такі як зростання вартості НДДКР, скорочення життєвого циклу товарів, мобільність людського капіталу тощо. Застосування подібної моделі в українській дійсності залишається проблематичним для традиційних галузей і перспективним для сфери ІТ-технологій. Таким чином, інноваційна взаємодія як принцип реалізації відкритих інновацій являє собою важливу умову ефективного функціонування інноваційних компаній за інтенсифікації процесів економічної інтеграції, інтернаціоналізації господарської діяльності та глобалізації.

Бібліографічний список:

1. Gassmann O., Enkel E. Towards a theory of open innovation: three core process archetypes. R&D Management: The Proceedings of the conference. Lisbon, Portugal. 2004. P. 1–18.
2. Chesbrough H., Crowther A. Beyond high tech: early adopters of open innovation in other industries. R & D Management. 2006. Vol. 36. Part 3. P. 229–236.
3. Chesbrough H. Open Business Models: How to Thrive in the New Innovation Landscape. Boston: Harvard Business School Press, 2006. 272 p.

References:

1. Gassmann, O., Enkel, E. (2004), "Towards a theory of open innovation: three core process archetypes", R&D Management conference, Lisbon, Portugal. 2004. pp. 1-18.
2. Chesbrough, H., Crowther, A. (2006), "Beyond high tech: early adopters of open innovation in other industries", R & D Management Journal. vol. 36, no. 3. pp. 229-236.
3. Chesbrough, H. (2006), Open Business Models: How to Thrive in the New Innovation Landscape, Harvard Business School Press, Boston, USA.

Komandrovskaya V.Ye.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economics and Business Technologies,
National Aviation University

Petrychenko K.V.

Graduate Student,
National Aviation University

USING THE OPEN INNOVATIONS CONCEPT TO PROVIDE ECONOMIC GROWTH OF THE COUNTRY

The article examines the possibility of using the modern concept of open innovation in order to provide innovative development of the country taking into account the peculiarities of innovation activity in Ukraine.

The article explores the essence and modern approaches to understanding the concept of “open innovation.” It is concluded that factors such as: the current state of the environment, in particular, the growth of the availability of venture capital, the growth of economic integration processes, the internationalization of economic activity, the development of globalization, and the emergence of new information and communication capabilities, identified the further development of innovation management, based on the transfer to the models of open innovations.

The main factors that indicate the limited use of closed innovations are investigated. The principles of development and use of open innovation, the main problems faced by companies in applying open innovation approaches are studied.

An analysis of the development of the open innovation theory was made, and the trends inherent to it were singled out.

The study made it possible to conclude that at present the business model of open innovation is the main one in the world but in Ukraine, its possibilities are not sufficiently used. Therefore, in order to ensure sustainable development and an increase of competitiveness in the world market, both the theoretical substantiation of the new business model and the practical implementation of it are necessary. An important scientific task is the development of new approaches and methods that provide effective innovative development of domestic companies in accordance with the current trends of the global innovation market.

It is concluded that the model of open innovation allows smoothing out the negative trends of the innovations market, such as the growth of the R&D value, the reduction of the lifecycle of goods, the mobility of human capital. The use of such a model in Ukrainian reality remains problematic for traditional industries and is promising for the sphere of IT-technologies. Thus, innovative interaction as a principle of implementation of open innovation is an important condition for the effective operation of innovative companies.